

1 מִיָּבֵם בְּיוֹם מִיָּהּ – הוּא מִתְבַּיֵּשׁ מִמֶּנָּה, וַיִּתְּכֵן שֹׁאֵף רִבִּי יוֹסִי מוֹדָה
2 שְׂהוּא יִכּוֹל לְהִתְאַפֵּק מִלְּבַעוֹל אֶת יִבְמָתוֹ עַד שְׁלוּשִׁים יוֹם.
3 שְׂנִינָה בְּמִשְׁנָה: הַיְבָמָה שְׂאֻמְרָה בְּתוֹךְ שְׁלוּשִׁים יוֹם לֹא נִבְעֵלְתִּי
4 בּוֹפִין אוֹתוֹ לְחַלּוֹץ. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: עַד שְׁבֻשִׁין אוֹתוֹ לְחַלּוֹץ נִכְפְּסָנוּ
5 לְיִיבָם, כְּלוֹמֵר אִם מִדּוֹבֵר שְׂהִיבֵם רּוֹצֵה לְיִיבֵם מִדּוֹעַ נִכְפָּה אוֹתוֹ
6 לְחַלּוֹץ, וְאִם הוּא אֵינוֹ רּוֹצֵה לְיִיבֵם מִדּוֹעַ לֹא נִכְפָּה אוֹתוֹ לְיִיבֵם.
7 מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא: אִמֵּר רַב, בְּשִׁנְיָהּ יוֹצֵא מִתַּחַת יָדָהּ, כְּלוֹמֵר שְׂהִיבֵם
8 נָתַן לָהּ גֵּט, וְלֹכֵן אָף אִם עֲדִיין לֹא נִבְעֵלָה אֲסוּר לּוֹ לְבֹא עֲלֶיהָ
9 וְכוּפִים אוֹתוֹ לְחַלּוֹץ.
10 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: מִיָּתִיב – הִקְשׁוּ בְּנֵי הַיְשִׁיבָה עַל תִּירוּצוֹ שֶׁל רַב,
11 שְׂנִינָה בְּבִרְיָתָא: יָבָמָה שְׂאֻמְרָה בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם מִשְׁכַּנְסָה הַיְבָם,
12 לֹא נִבְעֵלְתִּי, בֵּין שְׂהוּא אִמֵּר בְּעֵלְתִּי בֵּין שְׂהוּא אִמֵּר לֹא בְּעֵלְתִּי,
13 בּוֹפִין אוֹתוֹ שֶׁיִּחְלָצֵהוּ לָהּ. וְאִם לֹא־חָרַץ שְׁלֹשִׁים יוֹם אִמְרָה לֹא נִבְעֵלְתִּי,
14 מִכְּקָשִׁין הִימָנוּ שֶׁיִּחְלָצֵהוּ לָהּ אֲבָל לֹא כּוּפִים.
15 עֲבָרוּ שְׁלֹשִׁים יוֹם מֵאִזְּ שִׁכְנָסָה הַיְבָם וְהִיא אִמֵּרְתָּ נִבְעֵלְתִּי וְהִיא
16 אִמֵּר לֹא בְּעֵלְתִּי, הִיא נִאֲמָנָה וְאֵינָה זֹקֶקָה לְחִלְצָהּ מִשּׁוּם שֶׁאֵין
17 אָדָם מִעֲמִיד עֲצָמוּ מִלְּבַעוֹל יוֹתֵר מִשְׁלֹשִׁים יוֹם, וְאִם הוּא רּוֹצֵה
18 לְהוֹצִיאָהּ חָרִי זֶה יוֹצֵא בְּנָם. עֲבָרוּ שְׁלֹשִׁים יוֹם מֵאִזְּ שִׁכְנָסָה הַיְבָם
19 וְהִיא אִמֵּר בְּעֵלְתִּי וְהִיא אִמֵּרְתָּ לֹא נִבְעֵלְתִּי, אָף עַל פִּי שֶׁחָרַץ וְאִמֵּר
20 לֹא בְּעֵלְתִּי אֵין מֵאֲמִינִים לְדַבְּרֵיוֹ הָאֲחֵרוֹנִים, כִּיּוֹן שֶׁאֵין אָדָם מִעֲמִיד
21 עֲצָמוּ יוֹתֵר מִשְׁלֹשִׁים יוֹם, וְהִיא צִרְיָקָה גֵּט, כִּיּוֹן שְׂהוּא וְדָאִי בֹא
22 עֲלֶיהָ כְּמוֹ שֶׁאִמֵּר בְּתוֹחִלָּה, וְחִלְצָהּ, כִּיּוֹן שֶׁלִּפִּי דַּבְרִיהָ עֲדִיין לֹא
23 נִבְעֵלָה וְהִיא אֲסֻרָה עַל עֲצָמָה לְהַיִּנְשָׁא בְּלִי חִלְצָהּ. וּמֵאֲחֵר וְנִאֲמֵר
24 בְּבִרְיָתָא שְׂהִיא צִרְיָקָה גֵּט, מִשְׁמַע שֶׁעֲדִיין לֹא נָתַן לָהּ גֵּט, וְחֹחֶרֶת
25 שְׁוִישִׁיתָנוּ עַל הָרִישָׁא שֶׁל הַבְּרִיָּתָא מִדּוֹעַ אִם בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים אִמְרָה
26 לֹא נִבְעֵלְתִּי כּוּפִים אוֹתוֹ לְחַלּוֹץ וְלֹא כּוּפִים אוֹתוֹ לְיִיבֵם.
27 מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא: אִמֵּר רַבִּי אִמֵּי, צִרְיָקָה חֲלִיצָה עִם גִּטָּהּ, כְּלוֹמֵר גַּם
28 הַבְּרִיָּתָא מִדְּבַרְתָּ שֶׁכֶּבֶר נָתַן לָהּ גֵּט, וְכוּונָתָה הַבְּרִיָּתָא שְׂהִיא צִרְיָקָה
29 חֲלִיצָה בְּנוֹסֵף לְגִט שֶׁכֶּבֶר קִיבֵלָה.
30 הַגְּמָרָא מִתְרַצָּת תִּירוּץ נוֹסֵף: רַב אִשִּׁי אִמֵּר, לְעוֹלָם מִדּוֹבֵר גַּם
31 בְּבִרְיָתָא שֶׁכֶּבֶר נָתַן לָהּ גֵּט, וְשׁוֹנָה הִגֵּט הַנּוֹזֵכַר בְּסִיפָא מֵהִגֵּט הַנּוֹזֵכַר
32 בְּרִישָׁא. הֵתָם – בְּרִישָׁא שֶׁל הַבְּרִיָּתָא מִדּוֹבֵר שְׁנָתָן לָהּ גֵּט לְזִיקָתָהּ,
33 הֵתָם – בְּסִיפָא מִדּוֹבֵר בְּגֵט לְבִיָּאָתָהּ. כְּלוֹמֵר בְּרִישָׁא מִדּוֹבֵר שִׁישׁ בִּיד
34 הַיְבָמָה גֵּט שֶׁנִּכְתָּב בּוֹ שְׂהוּא נִיתֵן לְיִבְמָה בְּדִיּוּתָהּ שׁוּמֶרֶת יִבֵּם קוֹדֵם
35 שְׂהִיתִּיבְמָה, וְעַל יְדֵי כֵךְ פָּסַל אוֹתָהּ מִלְּהִתְיַיֵּב, וְלֹכֵן לֹא כּוּפִים
36 אוֹתוֹ לְיִיבֵם רַק לְחַלּוֹץ. אֵךְ בְּסִיפָא מֵאֲחֵר וְהוּא אִמֵּר שְׂבֹא עֲלֶיהָ
37 לֵאחֲרַי שְׂקִיבֵלָה גֵּט, הִרִי הִיא צִרְיָקָה גֵּט לְהַפְקִיעַ אֶת קִנְיָנוּ שֶׁקָּנָה
38 אוֹתָהּ עַל יְדֵי הַבִּיאָה. וְכֵךְ מִתְפַּרְשֵׁת הַבְּרִיָּתָא, עֲבָרוּ שְׁלֹשִׁים יוֹם
39 מֵאִזְ שִׁכְנָסָה הַיְבָם וּבִידָה גֵּט לְזִיקָתָהּ, וְהוּא אִמֵּר בְּעֵלְתִּי לֵאחֲרַי
40 נִתִּינָה הִגֵּט (וְהִיא צִרְיָקָה גֵּט לְבִיאָתָהּ) וְהִיא אִמְרָתָה לֹא נִבְעֵלְתִּי וְדִי
41 לִי בְּחִלְצָהּ, אָף עַל פִּי שֶׁחָזַר וְאִמֵּר לֹא בְּעֵלְתִּי וְלְדַבְּרֵיוֹ הָאֲחֵרוֹנִים
42 דִּי לֹא בְּחִלְצָהּ, כִּכֵּל זֹאת צִרְיָקָה גֵּט לְחִלְצָהּ.
43 הַגְּמָרָא מְבִיאָה מִעֲשֵׂה הַקְּשׁוֹר לְעֵנִין זֶה: הִנְהוּ שְׁנֵי הָם מוֹדִים –
44 מִעֲשֵׂה יִבְמָה שֶׁטַּעֲנָה שֶׁלֹּא נִבְעֵלָה וְהַיְבָם טַעֲנָה שֶׁבְּעֵלָה וְאֲחֵר כֵּךְ
45 חֹזֵר בּוֹ וְהוֹדָה שֶׁלֹּא בְּעֵלָה, דָּאָתוּ לְקַמְיָה דְּרַבָּא – שְׂבֹאוּ לִפְנֵי רַבָּא
46 שְׂוִירָה לָהֶם כִּיֻּצַּד לְהַתִּירָה לְשׁוֹק, אִמֵּר לָהּ רַבָּא לְחַכְמִים חֲלוצֵינוּ
47 לָהּ, וְשִׁירָה לָהּ תִּנְיָא – פִּטְרוּ אוֹתָהּ וְשִׁלְחוּהָ מִבֵּית דִּין. אִמֵּר לָהּ רַב
48 שְׂרָבְיָא לְרַבָּא, וְהִתְנִיָּא בְּבִרְיָתָא, צִרְיָקָה גֵּט וְחִלְצָהּ, וּמִדּוֹעַ הַצִּרְכָּת
49 רַק חֲלִיצָה. אִמֵּר לָהּ רַבָּא לְרַב שְׂרָבְיָא אִי תִּנְיָא תִּנְיָא, כְּלוֹמֵר אִם
50 כֵּךְ שְׂנִינָה בְּבִרְיָתָא, חֹחֲרִינִי בִּי וְכֵךְ יֵשׁ לְנִדְחוֹג וְלֹא־צִרְיָקָה גַּם גֵּט.
51 הַגְּמָרָא מִסְתַּפֶּקֶת בִּיבְמָה שֶׁטַּעֲנָה שְׂהִיבֵם לֹא בֹא עֲלֶיהָ מֵה דִין
52 צִרְתָּה: בְּעָא מִיָּהּ – שָׁאֵל הוֹן בְּרִיהּ דְּרַב נַחֲמָן מִדְּרַב נַחֲמָן, יִבֵּם
53 שִׁכְנָסָה אֶת יִבְמָתוֹ וּבֵית דִּין פִּטְרוּ אֶת צִרְתָּהּ, וְלֵאחֲרַי זְמַן טַעֲנָה

54 הַיְבָמָה שֶׁלֹּא נִבְעֵלָה, צִרְתָּהּ מָהוּ, כְּלוֹמֵר הָאֵם גַּם צִרְתָּה נִאֲסֶרֶת
55 לְשׁוֹק עַד שְׂהִיבֵם יִחְלָצֵהּ. הַשִּׁיב רַב נַחֲמָן: אִמֵּר לָהּ לְהוֹן בְּנִי, וְכֵי
56 מִפְּנֵי שְׂאָנוּ בּוֹפִין וּמִכְּקָשִׁין מִדְּהִיבֵם לְחַלּוֹץ תִּאֲסֵר הַצִּרְתָּה, וְדָאִי שֶׁלֹּא,
57 כִּיּוֹן שֶׁחֹזֶקָה הַכּוֹנֵס אֶת הָאִשָּׁה בּוֹעֵל מִיָּד, וְמֵה שְׂכּוּפִים וּמִכְּקָשִׁים
58 מִמֶּנּוּ לְחַלּוֹץ אֵין זֶה אֲלָא לְצוֹרֵךְ הַיְבָמָה שְׂאֻמְרָה לֹא נִבְעֵלְתִּי
59 וְאֲסֻרָה עַל עֲצָמָה לְהַיִּנְשָׁא בְּלִי חִלְצָהּ.
60 שְׂנִינָה בְּמִשְׁנָה: הַנּוֹדֶרֶת הִנָּחָה וְכוּ'. הַגְּמָרָא מְבִיאָה מִשְׁנָה הַדְּנָה
61 בֹּאֲשָׁה שְׂאֻמְרָה אֶת עֲצָמָה עַל בְּעֵלָה: דִּתְנִן הֵתָם (נִדְרִים צ), בְּרִישָׁא
62 הִיוּ אוֹמְרִים, שְׁלֹשׁ נָשִׁים יוֹצְאוֹת בְּעַל כְּרַחֲם שֶׁל בְּעֵלְהוֹן וְנִשְׁלָחוֹת
63 בְּתוֹכָהּ, אִשָּׁת כַּחַן הָאִמֵּרְתָּ מִמִּנְהָ אֵינִי לָהּ, כְּלוֹמֵר נִאֲסֶרֶתִי וְאֵינִי
64 אֲסוּרָה לָךְ וְעֹלֶיךָ לְגִרְשָׁנִי. אוֹ אִשָּׁה הִטּוּעֶנָה לְבַעֲלָהּ, הַשְּׂמִים בִּינִי
65 לְבִינָהּ, כְּלוֹמֵר גְּלוּי וְיודֵעַ לִפְנֵי הַיּוֹשֵׁב בְּשִׁמִּים שֶׁאֵינֶךָ יִכּוֹל לְבֹא
66 עֲלֵי כְּדָרֵךְ בְּנֵי אָדָם, וְאֵין אִישׁ שִׁיכּוֹל לְהַעֲדִיד עֲבוּרֵי עַל כֵּךְ וְעֹלֶיךָ
67 לְגִרְשָׁנִי. אוֹ אִשָּׁה הָאֻמְרָת נְשׁוּלָה אֵינִי מִן הַיְּהוּדִים, כְּלוֹמֵר תִּשְׁמִישׁ
68 קֶשֶׁה לָהּ וְהִיא רּוֹצֵה שְׂבַעֲלָה יִגְרְשֶׁנָּה, וְלֹכֵן אֲסֻרָה עַל עֲצָמָה הַנָּתַת
69 תִּשְׁמִישׁ מִכָּל הַיְּהוּדִים. כּוּונָתָה בְּנִדָּר זֶה לְהוֹכִיחַ שֶׁהַתִּשְׁמִישׁ קֶשֶׁה
70 לָהּ וְלֹכֵן הִיא רּוֹצֵה לְהַתְּגַרֵּשׁ, וְשֹׁאֵל יִחְשְׁדוּ בָּהּ שֶׁעֲנִינָה נִתְּנָה
71 בֹּאֲחֵר וּבִדְעָתָה לְהַתְּגַרֵּשׁ וּלְהַיִּנְשָׁא לוֹ. וְכִיּוֹן שְׂהִיא אֲנוֹסָה לְכֵן
72 כּוּפִים אוֹתוֹ לְגִרְשָׁה וְאֵינָה מִפְסִידָה כְּתוּבָתָהּ. הָזִירוּ חַכְמֵינוּ לְאִמֵּר
73 שֶׁאֵינָה נִאֲמָנָה בְּשֹׁלֶשׁ טַעֲנוֹת אֵלּוּ, כְּדִי שֶׁלֹּא תִּהְיֶה אִשָּׁה נִתְּנָה
74 עֲנִינָה בְּאֲחֵר, וּמִכְּקָשִׁין עַל בְּעֵלָה – וְאִסֻּרְתָּ אֶת עֲצָמָה עַל בְּעֵלָה
75 בְּטַעֲנוֹת הַלָּלוּ כְּדִי שִׁיגְרֶשְׁנָה וְתִקְבֵּל כְּתוּבָהּ וְתִלָּק לְמִקְוֶה שֶׁאֵין
76 מְכִירִים אוֹתָהּ וְאֵת נִדְרָהּ וְתִינְשָׁא לְאוֹתוֹ אָדָם. אִלָּא אִמְרוּ חַכְמֵינוּ,
77 הָאִמֵּרְתָּ מִמִּנְהָ אֵינִי לָהּ, תִּבְיָא רֵאִיָּה לְדִבְרֶיהָ, וְאֵינָה נִאֲמָנָה לְאֲסוּר
78 עֲצָמָה עֲלֵיו לֵלֵא רֵאִיָּה. וְהָאֻמְרָת הַשְּׂמִים בִּינִי לְבִינָהּ, יַעֲשֵׂה דְרָךְ
79 בְּקֶשֶׁה, כְּלוֹמֵר יִבְקֶשׁוּ מִבְּעֵלָה לְנִדְחוֹג עֲמָה כְּדָרֵךְ כֵּל בְּנֵי אָדָם.
80 וְהָאֻמְרָת נְשׁוּלָה אֵינִי מִן הַיְּהוּדִים, יִפְרֵי הִבְעֵל אֶת חֲלָקוֹ, וּמִשְׁמַשְׁתּוֹ
81 וְתִתָּהּ נְשׁוּלָה מִן שֹׁאֵר הַיְּהוּדִים, שְׂהִרִי חֶלֶק זֶה הִבְעֵל לֹא יִכּוֹל
82 לְחַפֵּר.
83 הַגְּמָרָא מְבִיאָה סִפְקָ בְּעֵנִין זֶה: אִיֻּבְעִיָּא לָהּ – שָׁאֵלוּ בְּנֵי הַיְשִׁיבָה,
84 אִשָּׁה שְׂאֻמְרָה בְּחַיִּי בְּעֵלָה נְשׁוּלָה אֵינִי מִן הַיְּהוּדִים, וּמֵת בְּעֵלָה
85 וְנִפְלָה לְיָבָם מָהוּ – הָאֵם חַל הַנּוֹדֵר עַל הַיְבָם. לְעִיל הַתְּבֹאֵר
86 שְׂכוּוֹנָתָה בְּנִדָּר זֶה לְהוֹכִיחַ בְּעֵלָה שֶׁתִּשְׁמִישׁ קֶשֶׁה לָהּ וְלֹא שְׁנִתְּנָה
87 עֲנִינָה בֹּאֲחֵר, וְאִם כֵּן צִרְדֵּי הַסִּפְקָ הֵם, מִי מִכְּקָה אִדְעָתָה, דְּמִיָּת
88 בְּעֵלָה – הָאֵם הִיא מְעֵלָה עַל דַּעְתָּה בְּשַׁעֲת הַנּוֹדֵר שְׂבַעֲלָה יְמִוֹת
89 בְּלֹא בְּנִים וְנִפְלָה קָמִי יָבָם, וְהִיא אֲסֻרָה אֶת עֲצָמָה עַל כָּל אָדָם
90 בְּעוֹלָם שִׁיתְכֵּן בְּכָל אֹפֶן שְׂהוּא שְׂתִּהִיָּה מוֹתֶרֶת לוֹ כּוֹלֵל הַיְבָם.
91 וְאִמְנָם הִבְעֵל יִכּוֹל לְחַפֵּר אֶת חֲלָקוֹ אֲבָל הַיְבָם אֵינוֹ מִפְּרֵי אֶת נִדְרֶיהָ
92 מִנִּישׁוּאֵי אַחִיו, וְלֹכֵן עֲלֵיו לְחַלּוֹץ לָהּ. אוֹ שֶׁלֹּא הִעֲלָתָה בְּדַעְתָּה
93 לְאֲסוּר אֶת עֲצָמָה עַל הַיְבָם כִּי כּוּונָתָה הִתֵּה לְאֲסוּר אֶת עֲצָמָה
94 לְכָל מִי שִׁיתְכֵּן שְׂתִּהִיָּה מוֹתֶרֶת לוֹ עַל יְדֵי גִירוּשִׁין, אֲבָל לֹא עַל יְדֵי
95 מִצְוֹת יְבוּס.
96 וְנִחְלָקוּ אֲמורָאִים בְּדַבְּרֵי רַב אִמֵּר, יָבֵם אֵינוֹ כְּבַעֲלָה, דְּהִינּוּ הִבְעֵל
97 צִרְיָק לְחַפֵּר אֶת חֲלָקוֹ אֲבָל הַיְבָם מוֹתֶר בָּהּ לֵלֵא הַפְּרָה, לִפְנֵי שְׂהִיא
98 לֹא הִתְכוּוֹנָה לְכָלֹל בְּנִדְרָה אֶת הַיְבָם. וְשִׁמְוָאֵל אִמֵּר, יָבֵם חָרִי הוּא
99 כְּבַעֲלָה, דְּהִינּוּ הַיְבָם אֲסוּר בָּהּ לֵלֵא הַפְּרָה, לִפְנֵי שֶׁכִּלְלָהּ בְּנִדְרָה גַּם
100 אֶת הַיְבָם, וְהוּא אֵינוֹ יִכּוֹל לְחַפֵּר לָהּ אֶת חֲלָקוֹ, וְעֲלֵיו לְחַלּוֹץ לָהּ.
101 הַגְּמָרָא מְבִיאָה סִיּוּעַ לְרַב מִמִּשְׁנָתָהּ: אִמֵּר אִמֵּי, כְּוִוִּתִּיה דְּרַב
102 מִסְתַּבֵּר כְּדַעְתָּ רַב שִׁיבֵם אֵינוֹ כְּבַעֲלָה, וְאֵינוֹ נִאֲסֶר בָּהּ לִפְנֵי
103 שֶׁאֵינָה מְעֵלָה בְּדַעְתָּה לְאֲסוּר עֲצָמָה עֲלֵיו, דְּתִנְנִן בְּמִשְׁנָתָהּ, הַנּוֹדֶרֶת
104 הִנָּחָה מִיָּבָמָה בְּחַיִּי בְּעֵלָה, בּוֹפִין אוֹתוֹ שֶׁיִּחְלָצֵהוּ. וְאִם אִתָּה דְּמִסְתַּבֵּר
105 אִדְעָתָה – וְאִם נִכּוּזִים דְּבָרֵי שְׁמוּאֵל שְׂהִיא מְעֵלָה עַל דַּעְתָּה שִׁימְוָאֵל
106 בְּעֵלָה וּמִתְכוּוֹנָתָה לְאֲסוּר עֲצָמָה עַל יְבָמָה,

יבמות דף קיב עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) ר"ט

התורה, שהיו בני דעת, וכיון שעכשיו אין בו דעת אינו יכול
לגרשה עולמית עד שיתרפא.
אמר רבי יוחנן בן נורי לחכמים, מפני מה האשה שנחתרה יוצאה
בגט והאיש שנחתרש אינו מוציא עולמית, כלומר, מדוע יש הבדל
ביניהם הרי שניהם אינם בני דעת. אמרו לו חכמים, אינו דומה
האיש המגרש לאשה המתגרשת, שהאשה יוצאה לרצונה ושלא
לרצונה שכן היא מתגרשת בעל כרחיה, וכיון שאין צריכים את
דעתה, אף חרשת יכולה להתגרש. והאיש אינו מוציא אלא לרצונו,
שאינו הגירושין חלים אלא לדעתה, ולכן כשנתחרש אינו יכול
לגרש.
חכמים מביאים ראיה לדבריהם: העיר רבי יוחנן בן גודקא על
התריש שהשיאה אביה בקטנותה שהיא יוצאה בגט, אפילו שחלו
קידושה מן התורה על ידי אביה, מכל מקום אף לאחר שגדלה
ופקע ממנה כח האב, הרי היא מתגרשת בעצמה, והיינו משום
שאינו צריך את דעת האשה בגירושין. ומכאן אמרו לו חכמים לרבי
יוחנן בן נורי, אף זו ביוצא גט – אף אשה שהיתה פקחת וחלו
קידושה מן התורה, ואחר כך נתחרשה, תוכל להתגרש מחמת
אותו הטעם שאין צריך את דעת האשה לגירושין.
עתה מבאר המשנה את דינם של חרש וחרשת לענין יבום
וחליצה: שני אחין חרשין נשואין לשתי אחיות חרשות, או שהיו
נשואין לשתי אחיות פקחות, או שהיו נשואין לשתי אחיות שאחת
מקח חרשת ואחת מקח פקחת. או שהיו שתי חרשות נשואות
לשני אחין פקחים, או לשני אחין חרשין, או לשני אחין אחד חרש
ואחד פקח, שבכל אופנים אלו הקידושין אינם חלים אלא מדרבנן,
אם מת אחד מן האחים בלא בנים, הרי אלו הנשים (אשתו של מת)
פטורות מן החליצה ומן היבום, כיון שהיא אחות אשתו של היבם,
והרי היא ערוה הפטורה מן היבום. ואף שקידושי אשתו לא חלו
אלא מדרבנן, ומן התורה אחותה אינה ערוה, מכל מקום איסור
ערוה דרבנן פוטר מיבום דרבנן, שהרי אף קידושי היבמה לאח
המת לא חלו אלא מדרבנן, ולכן מתרת לשוק.
ואם היו נכריות, כלומר, בכל האופנים האמורים לעיל אם הנשים
לא היו אחיות, ונפלו ליבום, יבנוסו אותם היבמים, ולא יחלצו,
שכן חרש וחרשת אינם יכולים לקיים את כל דיני החליצה. ואחר
שכנסו אם רצו להוציא אותן בגט, יוציאו ברמיזה ככל חרש
שמגרש. שכיון שכל זיקת היבום היא מדרבנן, שהרי באה מחמת
נשואין דרבנן, יכול היבם לגרשה ברמיזה, והוא בכלל מה שאמרו
לעיל בנישואי חרש כשם שכנסו ברמיזה כך מוציא ברמיזה.
המשנה מביאה דיני יבום בשני אחים פקח שקידושי חלו מן
התורה וחרש שקידושי מדרבנן: היו שני אחין אחד חרש ואחד
פקח נשואין לשתי אחיות פקחות, שקידושי הפקח חלו מהתורה
ואילו קידושי החרש אינם אלא מדרבנן, ומת החרש בעל הפקחת
בלא בנים, מה יעשה הפקח בעל הפקחת. הדין הוא שתצא אשת
החרש ותנשא לשוק בלא יבום וחליצה, שאסורה ליבם משום
ערות אחות אשה מן התורה, שהרי אשת הפקח מקודשת מן
התורה. אולם אם מת הפקח בעל הפקחת בלא בנים, ונפלה אשתו
ליבום לפני האח החרש, מה יעשה חרש בעל הפקחת, הרי מן התורה
אשת הפקח זקוקה לו ליבום, אך מדרבנן אינו יכול לייבמה, משום
שהיא אחות אשתו. לכך מוציא אשתו בגט, שנאסרה עליו אשתו
עתה משום שהיא אחות זקוקתו, ואשת אחיו אסורה לעולם – אינה
יכולה להינשא לשום אדם, לפי שמן התורה היא זקוקה ליבום
לחרש, והלא אינו יכול לחלוץ שאין חרש חולץ, וכמו כן החרש
אינו יכול לייבמה שכן היא 'אחות אשתו' מדרבנן, ואסורה עליו.
המשנה מביאה דיני יבום בשתי אחיות פקחת שקידושה חלו מן
התורה וחרשת שקידושה מדרבנן: שני אחין פקחים נשואין לשתי
אחיות אחת חרשת שקידושה חלו מדרבנן, ואחת פקחת
שקידושה חלו מדאורייתא. ומת פקח בעל חרשת, מה יעשה פקח
בעל פקחת. הדין הוא שתצא היבמה משום אחות אשה, ומותרת
לשוק. שהרי אשתו מקודשת לו מן התורה, ונמצא שאחותה היא
ערות אחות אשתו שפטורה מחליצה ויבום. ואם מת פקח בעל

מבקשין מיפעי לה – המשנה היתה צריכה לומר שמבקשים מהיבם
לחלוץ, ולא שכופין אותו, שהרי היא התכוונה לאסור על עצמה
את היבם, ומוכח כדעת רב שאין בכונתה לאסור על עצמה את
היבם.
דוחה הגמרא: הלא במאי עסקינן, באשה שיש לה בנים ממנה, דכילי
היא לא מסקה ארעיתה – שעד כדי כך אינה מעלה על דעתה
שימותו גם הבנים וגם הבעל.
מדיקת הגמרא: אבל אם אין לה בנים ממנו והיא נדרה הנאה
מאחי הבעל, מאי – מה יזיה הדין לפי שמאלי, מבקשין אותו
לחלוץ ואין כופים אותו. מקשה הגמרא: ארעתי – במקום שהתנא
יכתוב בסיפא אם נתכוונה לך להפקיע עצמה מייבום, אפילו
נדרה פתח בעלה אין כופין את היבם רק מבקשין ממנו שיחלוץ לה,
ליפלו, וליתני בדידה – היה לו לתנא לשנות חילוק זה באותו ענין
עצמו שדיבר בו, והיינו בקה דברים אמורים – שכופים את היבם
לחלוץ, באשה שיש לה בנים, אבל באשה שאין לה בנים שנדרה
הנאה מיבמה, כיון שמעלה בדעתה שימות בעלה ותיפול לייבום,
ומתכוונת בנדרה למנוע את הייבום, מבקשין ממנו לחלוץ לה, אך
אין כופין אותו על כך. אלא שפע מינה – מוכח מהמשנה לא שגא
– שאין הבדל בין אם יש לה בנים, ולא שגא – ובין אם אין לה בנים,
בזמן אותה לחלוץ לה ופדעת רב, שאינה מעלה על דעתה בשעת
נדרה שתיפול לייבום. ומסקנת הגמרא: שפע מינה – אכן יש
להוכיח כך.
הדרן עלך בית שמאי
פרק ארבעה עשר – חרש שנשא
בפרק זה יבואר ענייני יבום וחליצה בנישואי חרש וחרשת שאינם
חלים מהתורה אלא מתקנת חכמים. כדי לבאר ענין זה הקדימה
לנו המשנה כלל ענייני נישואין וגירושין באלו שאין נישואיהם
נישואין גמורים.
סתם חרש שאמרו חכמים בכל מקום הכוונה לחרש שאינו שומע
ואינו מדבר, ואין בו דעת לקנות ולהקנות, ומן התורה אין קידושי
חלים, אמנם חכמים תקנו שקידושי חלים. ובאופן זה שחרש קידש
אשה מדרבנן, הוסיפו חכמים ותקנו שיכול לגרשה, על אף שאין
בו דעת. אך אם היו פקחים בשעת קידושין וחלו קידושיהם
מהתורה, אין החרש יכול לגרשה, שהרי אין לו דעת לגרש, ואין
זה גירושין של תורה. אבל חרשת יכולה להתגרש מן התורה, שכן
אשה מתגרשת אפילו בעל כרחיה.
משנה
המשנה מביאה תחילה דיני נישואין וגירושין של חרש וחרשת:
חרש שנשא אשה פקחת ו– שאינה חרשת, וכן פקח שנשא חרשת,
שבשניהם הקידושין חלו מדרבנן, אם רצה הבעל להוציא – לגרש
את האשה, יוציא אותה בגט. ואם רצה שלא לגרשה אלא לקיים
אותה ולדור עמה, יקיים. ואף שחרש אינו בר דעת, מכל מקום
יכול לגרש, שגשם שהוא בונים ברמיה כך הוא מוציא ברמיה.
כלומר, כשם שתקנו לו חכמים קידושין על ידי רמיזה, כך תקנו לו
גירושין על ידי רמיזה, שמרמו שרצונו לגרשה.
המשנה מבארת מה הדין אם בשעת קידושין היו פקחים: פקח
שנשא פקחת ונישואיהם חלו מן התורה, ואחר הנישואין נתחרשה
האשה, ואינה בת דעת, אם רצה לגרשה, יוציא בגט, אף שאינה בת
דעת, משום שיכול לגרשה בעל כרחיה וכמבואר להלן, ואם רצה
לקיימה ולהמשיך לדור עמה אחר שנתחרשה יקיים. אבל אם
נשתתת האשה אחר הנישואין ורוצה לגרשה לא יוציא, שאסרו
חכמים לגרש שוטה כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר.
אולם אם נתחרש הוא ו– הבעל, או נשתתת לאחר הקידושין, אינו
מוציאה עולמית – אינו יכול לגרשה, שהרי חלו הקידושין מן

גמרא

42 הגמרא דנה בטעם שתקנו נישואין לחרש ולא תקנו לשוטה: **אמר**
 43 **רמי בר חמא, מאי שנא חרש וחרשת דתקינן להו דבגן נישואין** – מה
 44 שונה חרש וחרשת שלהם תקנו להם חכמים נישואין, על אף שאין
 45 להם דעת ומן התורה אין להם קנין קידושין. **ומאי שנא דשוטה**
 46 האיש נשומה האשה דלא תקינו להו דבגן נישואין. וראיה לכך שלא
 47 תקנו להם נישואין, דתניא בברייתא, שוטה וקטן שנישאו נשים,
 48 ומהו בלא בנים, נשתייהו פטורות מן החליצה וכן חייבום. והיינו
 49 משום שאין להם נישואין אפילו מדרבנן לכן פטורות מחליצה
 50 ויבום, ומדוע לא תקנו להם חכמים נישואין. משיבה הגמרא: **חרש**
 51 **וחרשת, דקניא תפנתא דרבנן** – שיש קיום לתקנת חכמים שתקנו
 52 להם נישואין, לפי שדרכם להיות שלום ביניהם, תקינו להו דבגן
 53 נישואין. אבל שוטה ושוטה דלא קניא תפנתא דרבנן – שלא
 54 תתקיים בהם תקנת חכמים, מפני שלא יחיו בשלום זה עם זה, דהרי
 55 אין אדם דר עם נפש בכפיפה אחת – בתוך קופה אחת בשלום, וכמו
 56 כן אין אדם יכול לדור עם שוטה בשלום, ולכך לא תקינו להם דבגן
 57 נישואין.
 58 עתה מבאר הגמרא הטעם שלא תקנו נישואין לקטן. שואלת
 59 הגמרא: **ומאי שנא קטן דלא תקינו דבגן נישואין וחרש תקינו ליה**
 60 **רבנן נישואין** – מה שונה קטן שלא תקנו לו חכמים נישואין, לחרש
 61 שתקנו לו חכמים נישואין. משיבה הגמרא: **חרש דלא אתי לכלל**
 62 **נישואין תקינו דבגן נישואין** – חרש, כיון שלולי התקנה לא היה בא
 63 לעולם לכלל נישואין, תקנו לו חכמים נישואין כדי שלא יבטל
 64 פריה ורביה, אבל קטן, דאתי – כיון שאף בלא תקנה יבוא לכלל
 65 נישואין לכשיגדל, לא תקינו דבגן נישואין.
 66 מקשה הגמרא: והרי קטנה שהיא יתומה מאביה, דאתי – שהיא
 67 עתידה לבוא לכלל נישואין לכשתגדל, ותקינן דבגן נישואין – ואף
 68 על פי כן תקנו לה חכמים שמשיאים אותה אמה ואחיה. הרי מוכח
 69 שאף במקום שתבוא לידי קידושין מן התורה, תקנו לה חכמים
 70 קידושין מדבריהם, ומדוע בקטן לא. מתרצת הגמרא: **התם – שם**
 71 **בקטנה, הטעם שתקנו לה חכמים נישואין, כדי שלא יתהונו [בה]**
 72 **מנהגי הפקר, שאם לא תנשא אין לה מי שישמרנה, וינהגו בה מנהג**
 73 **הפקר בזנות.**
 74 הגמרא מבררת את ההבדל שבין קטנה הממאנת ויוצאה לנישואי
 75 חרשת שאין בהם מיאון: **ומאי שנא קטנה דקמאנה** – מה שונה
 76 יתומה שהשיאה אמה ואחיה מתקנת חכמים, שהוסיפו ותיקנו לה
 77 חכמים שיכולה למאן בקידושה ולצאת, **ומאי שנא חרשת דלא**
 78 **קמאנה** – ומה שונה חרשת שאף היא קידושה אינם אלא מתקנת
 79 חכמים, ומכל מקום לא תקנו לה חכמים שתוכל להפקיע את
 80 קידושה על ידי מיאון, הלא שניהם אינם אלא נישואין דרבנן.
 81 מתרצת הגמרא: חכמים לא תקנו שחרשת תוכל למאן, דאם כן
 82 תוכל למאן,

1 פקחת, מה יעשה פקח בעל החרשת. מוציא את אשתו בנזם,
 2 שנאסרה עליו משום 'אחות זקוקתו'. ואת אשת אחיו מוציא
 3 בחליצה, שאינו רשאי לייבמה, שכן היא אחות אשתו מדרבנן,
 4 ולכך פוטרה בחליצה.
 5 דין נוסף באופן שאחת מקודשת מן התורה ואחת מדרבנן: שני אחין
 6 אחד חרש ואחד פקח, נישואין לשתי אחיות אחת חרשת ואחת
 7 פקחת, והיינו שהחרש נשוי לחרשת והפקח לפקחת, ומת החרש
 8 בעל החרשת, מה יעשה פקח בעל פקחת. תצא החרשת לשוק משום
 9 שהיא ערות אחות אשה, שהרי אשתו של פקח מקודשת לו מן
 10 התורה, ונמצאת אחותה 'אחות אשה'. ואם מת הפקח בעל
 11 הפקחת, מה יעשה חרש בעל חרשת. הרי זה מוציא את אשתו בנזם,
 12 כיון שאחותה זקוקה לו ליבום מן התורה, והרי אשתו נאסרה עליו
 13 משום 'אחות זקוקתו'. ואשת אחיו אסורה לעולם – אינה יכולה
 14 להינשא לשום אדם, לפי שמן התורה היא זקוקה ליבום לחרש,
 15 והלא אינו יכול לחלוץ שאין חרש חולץ, וכמו כן החרש אינו יכול
 16 לייבמה שכן היא 'אחות אשתו' מדרבנן, ואסורה עליו.
 17 המבנה מביאה מה הדין כשהיו שתי הנשים 'נכריות' ושאינם
 18 אחיות: שני אחין אחד חרש ואחד פקח, נישואין לשתי נכריות
 19 פקחות, ומת החרש בעל פקחת, מה יעשה פקח בעל פקחת. או חולץ
 20 או מייבם, שכן יבמה זו שהיתה נשואה לאחיו מדרבנן נפלה לפניו
 21 ליבום מדרבנן ואינה אסורה לו. ואם מת פקח בעל פקחת, מה
 22 יעשה חרש בעל פקחת. בנזם – מייבם אותה ואך אינו יכול לחלוץ,
 23 שכן אין חרש חולץ. ואינו מוציא לעולם – אינו יכול לגרשה
 24 לעולם, שחרש שאין בו דעת אין גיטו (המועיל מדרבנן) יכול
 25 להפקיע את זיקת יומי אשת אחיו המת שהיתה זקוקה לו מן
 26 התורה ויבמה.
 27 דין נוסף בענין שתי נשים 'נכריות': שני אחין פקחין נישואין לשתי
 28 נכריות, אחת פקחת ואחת חרשת, מת פקח בעל חרשת, מה יעשה
 29 פקח בעל פקחת, בנזם את היבמה החרשת, שכן אינו יכול לחלוץ
 30 לה משום שאין חליצה לחרשת. ואם רצה להוציא אותה אחר
 31 שכנסה, יוציא בגט. ואם מת פקח בעל פקחת, מה יעשה פקח בעל
 32 חרשת, או חולץ או מייבם.
 33 דין נוסף בענין זה: שני אחין אחד חרש ואחד פקח נישואים לשתי
 34 נכריות אחת חרשת ואחת פקחת, היינו שהחרש נשוי לחרשת
 35 והפקח לפיקחת, ומת חרש בעל חרשת, מה יעשה פקח בעל פקחת.
 36 בנזם את היבמה, ואינו יכול לחלוץ לה שכן חרשת אינה בחליצה.
 37 ואם רצה להוציא אותה אחר שכנסה, יוציא בגט. ואם מת פקח בעל
 38 פקחת, מה יעשה חרש בעל חרשת בנזם את היבמה, שכן חרש אינו
 39 יכול לחלוץ. ושוב אינו מוציא בגט לעולם, שגירושי חרש אינם
 40 מועילים אלא מדרבנן, ואינם יכולים להפקיע זיקת יבומם שהיא מן
 41 התורה.